

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ФІЛОСОФІЯ ПСИХОЛОГІЇ”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено доцентом кафедри філософії *Т. П. Глушко*

Затверджено на засіданні кафедри філософії (протокол № 14 від 11.04.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Глушко Т. П. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Філософія психології” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 34 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, питання для самоконтролю, теми рефератів, тести, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів із дисципліни “Філософія психології” розроблено згідно з вимогами до методичних рекомендацій (К.: МАУП, 2006. — 14 с.).

Засвоєння курсу “Філософія психології” потребує розуміння та усвідомлення теоретичного і практичного значення філософсько-психологічних концепцій. Адже філософія психології охоплює такі структурні рівні філософського знання, як психоаналіз, неофрейдизм, феноменологія, включає дослідження теорій свідомості, що розроблялися у межах філософії прагматизму. Відповідно, філософія психології — міждисциплінарна галузь знання, що зорієнтована на поєднання теоретичного потенціалу психологічної науки із досягненнями сучасної філософії.

До методичних матеріалів увійшли невраховані у програмі дисципліни першоджерела та література, а також дані та матеріали, що, відповідно до навчального плану, не можуть бути повною мірою відображені у лекційному курсі та передбачені планом семінарських занять.

Отже, методичні матеріали мають сприяти теоретичному засвоєнню основних сучасних філософсько-психологічних теорій і концепцій, а також формуванню навичок ефективного їх використання у самостійних дослідженнях.

Метою методичного забезпечення самостійної роботи студентів є практичне опрацювання та засвоєння понятійно-категоріального апарату філософсько-психологічного знання, її методологічного базису, а також змісту основних його теорій.

Завданнями методологічного навантаження з дисципліни є:

- систематизація знань щодо теоретичного взаємозв'язку проблемного поля філософії та психології;
- усвідомлення теоретико-методологічного потенціалу такої суміжної галузі знання, як філософія психології;
- формування у студентів навичок самостійної роботи із теоретичним матеріалом на основі аналізу філософсько-психологічної проблематики у контексті подальшого розвитку методологічних засад дисципліни.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ФІЛОСОФІЯ ПСИХОЛОГІЇ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1 2	Змістовий модуль I. Вступ до філософії психології Предмет, завдання і роль філософії психології у суспільстві Природа, людина і суспільство
3 4	Змістовий модуль II. Філософські основи психологічного дослідження Співіснування і взаємодоповнення різних способів пізнання світу. Проблеми наукового пізнання Філософія як теорія та методологія психологічної науки
5 6 7 8	Змістовий модуль III. Філософсько-світоглядний зміст культурно-психологічних феноменів суспільного життя Світоглядні ідеї та стратегічні установки в духовних і матеріальних технологіях відтворення людського життя. Вірування як психологічний чинник людської поведінки Методологічний характер категорії спілкування як способу пізнання і розвитку. Реальний образ людини як функціональний інструмент соціальної взаємодії Культура та її виміри. Кроскультурне освоєння світу як соціально-психологічний феномен Мова, творчість і довголіття як соціокультурний феномен
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“ФІЛОСОФІЯ ПСИХОЛОГІЇ”

Змістовий модуль І. Вступ до філософії психології

Тема 1. Предмет, завдання і роль філософії психології у суспільстві

Периоджерела [1; 6; 8; 10; 14–23; 30–32; 38; 40; 46; 51]

Питання для самостійного вивчення

1. З'ясуйте основні методологічні завдання та окресліть предметне поле філософії психології як самостійної наукової дисципліни.

(Агранович С. З., Березин С. В. Homo amphibolos=Человек двусмысленный: Археология сознания. — Самара: ИД “Бахрах-М”, 2005; Баранов Г. В. Бытие и человек: Философский практикум. — Омск: Изд-во ОмГАУ, 2000).

2. Проаналізуйте практичне значення філософії психології за умов сучасної цивілізації.

(Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания. — М.: Медиум, 1995; Мамардашвили М. Сознание как философская проблема // Вопр. философии. — 1990. — № 10. — с. 3–12; Сковорода Г. С. Розмова про істинне щастя. — Харків: Прапор, 2002; Франк С. Л. Духовные основы общества. — М., 1992).

3. Визначте основні структурні рівні філософсько-психологічних досліджень.

(Бондаренко Ю. Я. Человек. Судьба. Вселенная. Глазами древних мудрецов. — М.: Школа-Пресс, 1994.; Бородавкин С. В. Философия человека. — СПб., 2001; Маноха И. П. Человек и потенциал его бытия: Опыт синтеза онтологических и психологических познавательных техник. — К.: Стимул, 1995).

Питання для підсумкової дискусії

1. Охарактеризуйте методологічні взаємозв'язки психології та філософії психології, їх теоретичне співвідношення.
2. Чи підвищує філософський аналіз психологічної науки її методологічний потенціал?
3. Теоретико-методологічний та соціально-практичний потенціали розвитку філософсько-психологічного знання.

Теми рефератів

1. Людина у екзистенційній філософії: синтез психологічного та філософського підходів (Ж.-П. Сартр, А. Камю).
2. Проблема людини у роботах М. Бубера.
3. Гроф про основні виміри людського буття.
4. С. Франк про духовні основи суспільства.
5. Людина у пошуках сенсу життя за В. Франклом.
6. З. Фрейд як основоположник одного із напрямів філософсько-психологічного аналізу.
7. Філософія психології Е. Фромма.
8. Сучасна феноменологічна психологія: основні концепції.

Тестові завдання

1. Об'єктом вивчення філософії психології вважається:

- a) психіка людини;
- b) суспільна свідомість;
- c) співвідношення “людина-світ”;
- d) індивідуальна свідомість;
- e) соціальна психологія;
- f) людина як онтологічна реальність.

2. Предмет вивчення філософії психології – це:

- a) мислення та пам'ять;
- b) людська екзистенція;
- c) творчість;
- d) емоції та афекти;
- e) людська діяльність;
- f) людина;
- g) функціональні виміри свідомості;
- h) психічна активність та її результати.

3. Філософія психології як новітня галузь сучасного гуманітарного знання покликана виконувати роль:

- a) регулятора міжособистісних відносин;
- b) нарощування методологічного потенціалу психологічних досліджень;
- c) сприяння розвитку методологічної бази сучасного наукового знання;
- d) розвитку комунікативної компетентності особистості;
- e) посилення інтересу до філософського знання та психологічної науки.

4. Сутність філософсько-психологічного знання полягає у його:

- a) соціально-практичній значущості;
- b) культурно-історичних особливостях;
- c) творчому потенціалі;
- d) методологічній обґрунтованості;
- e) теоретико-методологічному значенні;
- f) аналітичній потужності;
- g) ідеологічній доцільності.

5. Основні теоретичні завдання філософії психології полягають у:

- a) підвищенні ефективності результатів психологічних досліджень;
- b) розширенні предметного поля психологічних досліджень;
- c) розширенні кругозору особистості;
- d) визначенні методологічної ролі філософії у психологічних дослідженнях;
- e) аналізі структурних рівнів та основних функцій філософсько-психологічного знання.

Література [54–59; 67; 74; 77; 82; 87–89; 92–95; 101; 106; 109; 117; 120; 125; 127–131]

Тема 2. Природа, людина і суспільство

Першоджерела [1; 3; 4; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 32; 34; 36; 41]

Питання для самостійного вивчення

1. Визначте основні рівні співвідношення таких онтологічних реальностей, як природа, людина і суспільство.

(*Баткин Л. М.* Европейский человек наедине с собой. Очерки о культурно-исторических основаниях и пределах личного самознания. — М.: Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2000; *Железнов Ю. Д.* Человек в природе и обществе. Введение в эколого-философскую антропологию. — М.: Изд-во МНЭПУ, 2001).

2. Розкрийте основні ідеї філософсько-психологічного аналізу соціальної реальності.

(*Бергер П., Лукман Т.* Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. — М.: Медиум, 1995; *Фромм Э.* Психоанализ и этика / Вступ. ст. П. С. Гуревич; Сост.: П. С. Гуревич, С. Я. Левит. — М., 1998; *Хорни К., Фромм Э.* Психоанализ и культура: Изб. тр. — М., 1995).

3. Зверніть увагу на особливості світосприйняття сучасної людини, визначте основні прикмети “межевої ситуації” сучасності.

(Грабовський С. І. XX століття та українська людина: Виклики і відповіді. — К.: Стило, 2000.; Дабагян А. В. Человек, его сознание и культура в паутине электронно-цифровых сетей. — Харьков: Торсинг, 2003; Марков Б. В. Храм и рынок: Человек в пространстве культуры. — СПб.: Алетейя, 1999).

Питання для підсумкової дискусії

1. Місце і роль людини у природі і суспільстві.
2. Екологічні проблеми сучасності. Роль та значення психологічного чинника у їх вирішенні.
3. Політична свідомість як предмет філософсько-психологічного аналізу. Теоретичні та практичні перспективи такого аналізу.
4. Шляхи розвитку національної і громадянської самосвідомості.
5. Економічна психологія як важливий чинник ефективного розвитку суспільства.
6. Синтез філософії та психології у дослідженнях Ж.-П. Сартра та А. Камю.
7. Філософський та психологічний підхід у працях Е. Фрома.
8. Філософський та психологічний аспекти у роботах П. Бергера та Т. Лукмана.

Теми рефератів

1. Соціалізація індивіда: психологічний та філософський аналіз.
2. Духовні засади суспільства (за однойменною роботою С. Л. Франка).
3. Анатомія людської деструктивності як важливий чинник філософсько-психологічного аналізу соціальної дійсності (за однойменною роботою Е. Фромма).
4. Е. Фромм про “втечу від свободи” як соціокультурний феномен.
5. А. Камю про людину і суспільство.
6. Феноменологічна соціологія П. Бергера і Т. Лукмана: аналіз основних ідей.
7. К. Поппер як прибічник концепції “відкритого суспільства”. Основні ідеї роботи “Відкрите суспільство і його вороги”.

Тестові завдання

1. **До основних теорій свідомості належать:**
  - а) дуалістична;
  - б) феноменологічна;

- c) екзистенційна;
- d) біхевіористична;
- e) матеріалістична;
- f) функціоналістська;
- g) психоаналітична;
- h) аналітична;
- i) ідеалістична;
- j) прагматична.

2. Автором прагматичної теорії свідомості вважається:

- a) Е. Гуссерль;
- b) Ч. Пірс;
- c) З. Фрейд;
- d) В. Джемс;
- e) Е. Фромм;
- f) Дж. Дьюї.

3. Механізми соціалізації індивіда розкриваються у роботах:

- a) А. Печчеї;
- b) Т. Лукмана;
- c) М. Бубера;
- d) П. Бергера;
- e) Ж.-П. Сартра;
- f) С. Лема;
- g) П. Вацлавіка;
- h) А. Камю.

4. Соціально-філософський контекст є провідним у дослідженнях:

- a) Ж.-П. Сартра;
- b) Е. Фромма;
- c) А. Печчеї;
- d) Е. Гуссерля;
- e) П. Бергера;
- f) Т. Лукмана;
- g) М. Гайдеггера;
- h) А. Камю.

5. Дослідженням психологічного виміру екологічних проблем сучасності займаються:

- a) Б. В. Марков;
- b) В. А. Межжерин;
- c) И. П. Маноха;

- d) Ю. Д. Железнов;
- e) А. Менегетти.

6. Соціальний контекст психоаналітичних концепцій досліджували:

- a) Е. Фромм;
- b) К. Хорні;
- c) Е. Гуссерль;
- d) А. Маслоу;
- e) С. Гроф;
- f) А. Камю;
- g) М. Мерло-Понті;
- h) З. Фрейд;
- i) М. Вебер;
- j) К. Поппер.

7. Психологію міжособистісних комунікацій вивчав:

- a) М. Вебер;
- b) В. Франкл;
- c) П. Вацлавік;
- d) А. Камю;
- e) С. Лем;
- f) Е. Фромм;
- g) С. Франк;
- h) С. Гроф;
- i) Ж.-П. Сартр.

Література [60–64; 68; 75; 77; 78; 80; 83; 86; 88–90; 98; 100; 102; 107; 108; 124; 126–128; 131; 133; 134]

Змістовий модуль II. Філософські основи психологічного дослідження

Тема 3. Співіснування і взаємодоповнення різних способів пізнання світу. Проблеми наукового пізнання

Першоджерела [11; 13; 20; 24; 35; 48; 50; 51]

Питання для самостійного вивчення

1. Визначте основні рівні філософсько-психологічного аналізу релігійної свідомості.

(*Бубер М.* Проблема человека. — К.: Ника-Центр, 1998; *Москалець В. П.* Психологія релігії: Посібник. — К., 2004; *Фромм Э.* Психологічний аналіз і релігія / Пер.: Н. Петренко, О. Іванчук. — К., 1998).

2. Зверніть увагу на сучасні дослідження механізмів діяльності людської свідомості та спроби її кібернетичного моделювання.

(Лем С. Тайна китайской комнаты // Лем С. “Молох”, М.: Транзиткнига, 2005, с. 246–255; Сирл Дж. Разум мозга — компьютерная программа? // В мире науки. — 1990. — № 3. — с. 7–13).

3. Визначте основні вектори та критерії самопізнання, його сенс та практичну цінність.

(Гроф С. Путешествие в поисках себя: Измерения сознания. Новые перспективы в психотерапии и исследовании внутреннего мира — 2-е изд. — М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2001; Г'юм Д. Трактат про людську природу: Спроба запровадження експериментального методу міркувань про об'єкти моралі / Ернст К. Моссер (ред. та передм.), Павло Насада (пер. з англ.) — К.: ВД “Всесвіт”, 2003; Сковорода Г. С. Пізнай в собі людину. — Львів: Світ, 1995; Франкл В. Человек в поисках смысла. — М., 1996).

4. Розкрийте зміст феноменологічної теорії свідомості. З'ясуйте її практичне значення.

(Сартр Ж.-П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии — М.: Республика, 2004; Сартр Ж.-П. Дороги свободы: В 4 т. / Пер. с фр.: Д. Вальяно, Л. Григорьян. — Харьков: Фолио, 1997; Сартр Ж.-П. Воображаемое: Феноменологическая психология воображения / Отв. ред. Д. В. Скляднев; Пер. с фр. М. Бекетова. — СПб.: Наука, 2001).

Питання для підсумкової дискусії

1. Штучний інтелект як аналог свідомості. Аргументи “за” та “проти”.
2. Що означає принцип самопізнання? (від Сократа до Г. Сковороди).
3. “Буття-для-себе” та “буття-для-іншого” як основні концепти філософсько-психологічної концепції Ж.-П. Сартра. Їхнє теоретичне навантаження та практичний зміст.
4. “Екзистенційний вакуум” як підґрунтя смислоттєвих інтенцій постмодерної цивілізації.
5. Дослідження природи кохання як одного із важливих чинників самопізнання (за однойменною роботою Е. Фрома).
6. Наукові і “ненаукові” методи пізнання та пояснення світу: альтернатива чи взаємодоповнення?

Теми рефератів

1. Аналітичний потенціал філософсько-психологічних теорій та концепцій у вимірі конструктивного аналізу релігійної свідомості (за роботою Е. Фромма “Психоаналіз і релігія”).
2. Онтологічна концепція свідомості у філософії Ж.-П. Сартра (за роботою “Буття і ніщо: Досвід феноменологічної онтології”).
3. Дилема “китайської кімнати” та основні методи її вирішення у сучасній науці і філософії.

Тестові завдання

1. *Філософсько-психологічний аналіз релігійної свідомості притаманний працям:*

- a) М. Бубера;
- b) С. Лема;
- c) А. Камю;
- d) С. Грофа;
- e) З. Фрейда;
- f) Е. Фромма;
- g) Ж.-П. Сартра.

2. *Взаємозв'язок етики та психології вивчали:*

- a) Э. Нойманн;
- b) К. Хорні;
- c) Е. Фромм;
- d) С. Гроф;
- e) І. Ялом;
- f) Е. Ільєнков.

3. *Теоретичний зв'язок з феноменологією як філософською концепцією свідомості розкривається у психологічних дослідженнях:*

- a) Е. Фромма;
- b) Ж.-П. Сартра;
- c) К. Хорні;
- d) К. Ясперса;
- e) С. Грофа.

4. *Е. Фромму належить робота:*

- a) “Буття і ніщо: Досвід феноменологічної онтології”;
- b) “Трактат про людську природу”;
- c) “Душа людини”;

- d) “Людина у пошуках смислу”;
- e) “Воля до віри”;
- f) “Картезіанські медитації”;
- g) “Бунтівна людина”;
- h) “Проблема людини”;
- i) “Людські якості”;
- j) “Розмова про істинне щастя”;
- k) “Духовні засади суспільства”.

5. Межі особистісної самосвідомості досліджували:

- a) З. Фрейд;
- b) Г. Сковорода;
- c) К. Поппер;
- d) Е. Гуссерль;
- e) С. Гроф;
- f) В. Джемс;
- g) Дж. Дьюї.
- h) А. Камю;
- i) Ж.-П. Сартр.

Література [54; 55; 57; 58; 63; 67; 74; 79; 83; 86; 92; 95; 100–102; 106; 118; 120; 130–132; 136]

Тема 4. Філософія як теорія та методологія психологічної науки

Першоджерела [5–8; 11; 14–17; 20; 26; 31; 33; 37; 38; 43; 52]

Питання для самостійного вивчення

1. З'ясуйте основні методологічні засади ефективності філософії у вивченні проблем сучасної психології.
(*Бородавкин С. В.* Философия человека. — СПб., 2001; *Бугера В. Е.* Сущность человека. — М.: Наука, 2005; *Кисилев Ю. М.* Кто ты, человек? — Донецк: Изд-во “Зоря”, 2006; *Кувакин В. А.* Твой рай и ад: Человечность и бесчеловечность человека (Философия, психология и стиль мышления гуманизма). — М., 1998; *Человек: образ и сущность (гуманитарные аспекты): Толерантность и архитектоника эмоций.* — М., 1996).
2. Визначте особливості феноменологічної концепції свідомості, автором якої був Е. Гуссерль. Зверніть увагу на її методологічну роль у сучасних психологічних дослідженнях.
(*Причетий Е. М.* Феноменологічна теорія свідомості Е. Гуссерля. — К.: Наук. думка, 1971; *Гуссерль Э.* Амстердамские доклады: Фе-

номенологическая психология // Логос. — 1992. — № 3. — с. 62–81; 1994. — № 5. — с. 7–24; Гуссерль Э. Картезианские размышления. — СПб.: Наука, 1998; Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Гуссерль Э. Философия как строгая наука. — Новочеркасск: Сагуна, 1994; Гуссерль Э. Феноменология внутреннего сознания времени. — М.: Логос, 1994).

3. Розкрийте філософський зміст психологічних досліджень сучасності:

(Агранович С. З., Березин С. В. Homo amphibolos=Человек двусмысленный: Археология сознания. — Самара: ИД “Бахрах-М”, 2005; Бородавкин С. В. Философия человека. — СПб., 2001.; Бугера В. Е. Сущность человека. — М.: Наука, 2005.; Смирнов И. П. Человек человеку — философ=Homo homini philosophus. — СПб.: Алетейя, 1999).

4. Зверніть увагу на взаємозв'язок соціальної філософії та соціальної психології. Визначте основні суміжні проблеми.

(Майерс Д. Социальная психология. — СПб., 1997; Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания. — М.: Медиум, 1995; Марков Б. В. Храм и рынок: Человек в пространстве культуры. — СПб.: Алетейя, 1999.; Печчеи А. Человеческие качества. — М., 1990; Экономическая психология: Социокультурный поход / Под. ред. И. В. Андреевой. — СПб., 2000).

Питання для підсумкової дискусії

1. Чи завжди філософія є методологічною основою психологічних концепцій? “За” і “проти”.
2. Методологічний потенціал та практичне значення екзистенційної психотерапії.
3. Психоаналіз і філософія: сучасність і майбутні тенденції.
4. Соціальний вимір сучасних філософсько-психологічних досліджень.

Теми рефератів

1. Філософський вимір психоаналітичних концепцій (за роботами З. Фрейда та Е. Фромма).
2. Соціально-практичне значення феноменологічної концепції свідомості (за роботами П. Бергера та Т. Лукмана).
3. Філософія та психологія у роботі А. Печчеї “Людські якості”.
4. Соціально-філософський аналіз анатомії людської деструктивності (за однойменною роботою Е. Фромма).
5. Проблема свободи як предмет філософсько-психологічного дослідження (за роботами Ж.-П. Сартра та Е. Фромма).

6. Соціальні виміри психоаналітичних теорій (за роботами З. Фрейда, К. Юнга та Е. Фромма).
7. Смісложиттєві інтенції у вимірі філософсько-психологічного аналізу (за роботою В. Франкла “Людина у пошуках смислу”).

Тестові завдання

1. Методологічну основу психологічної науки формують такі методи філософського дослідження:

- a) аналіз;
- b) синтез;
- c) компіляція;
- d) індукція;
- e) дедукція;
- f) феноменологічна редукція;
- g) абстрагування;
- h) систематизація.

2. Автором феноменологічної концепції свідомості є:

- a) Ф. Брентано;
- b) Е. Гуссерль;
- c) М. Гайдеггер;
- d) Ж.-П. Сартр;
- e) А. Камю;
- f) М. Мерло-Понті;
- g) К. Леві-Стросс;
- h) Е. Левінас.

3. Методологічний апарат філософсько-психологічних досліджень продуктивно використано у дослідженнях:

- a) Е. Гуссерля;
- b) К. Ясперса;
- c) С. Лема;
- d) С. Грофа;
- e) Ж.-П. Сартра;
- f) А. Камю;
- g) М. Пруста;
- h) П. Бергера.

4. Пізнання духовних засад суспільства досліджено у роботах:

- a) Ж.-П. Сартра;
- b) С. Франка;
- c) П. Бергера;

- d) Е. Фрома;
- e) З. Фрейда;
- f) В. Франкла;
- g) Т. Лукмана.

5. До специфічних (нефілософських) методів дослідження психологічної науки належать:

- a) абстрагування;
- b) експеримент;
- c) опис;
- d) метод гіпотез;
- e) спостереження;
- f) аналіз;
- g) методи планування експерименту;
- h) діалектичний метод;
- i) класифікація.

6. Синтез методологічної бази філософських та психологічних досліджень дозволяє:

- a) обґрунтувати теоретико-методологічну доцільність міжгалузевих досліджень у цій царині;
- b) не дає принципово нових результатів;
- c) підвищити результативність та практичне значення психологічних досліджень.

Література [54; 55; 57; 66; 67; 69; 71; 74; 75; 83; 87; 92; 94; 106; 109; 112; 121; 123; 125; 127–129; 131; 137]

**Змістовий модуль III. Філософсько-світоглядний зміст
культурно-психологічних феноменів
суспільного життя**

***Тема 5. Світоглядні ідеї та стратегічні установки
в духовних і матеріальних технологіях
відтворення людського життя. Вірування як
психологічний чинник людської поведінки***

Першоджерела [2; 4; 8; 12; 13; 21; 30–32; 34; 38; 39]

Питання для самостійного вивчення

1. Визначте основні етапи духовного становлення особистості.
(*Духовное становление человека. Л., 1972.; Кривуля О. М. Філософія. Світ – Людина – Дух. – Харків: Прометей, 2003; Томалинцев В. Н. Человек на рубеже тысячелетий. Парадоксы духовного*

розвиття: Опыт исследования феномена изошренности в культуре и творчестве. — СПб., 2001).

2. Зверніть увагу на соціально-технологічний потенціал віри (у всіх її проявах) як важливого чинника соціального розвитку. Розкрийте зміст віри як основи суспільної ідеології.

(Дубровский В. Н., Попов В. В., Некрасова Н. А., Далінгер В. А., Кириков О. И. Философия, вера, духовность: истоки, позиция и тенденции развития — Воронеж, 2004. — 266 с; Грановская Р. М. Психология веры. — СПб.: Речь, 2004. — 574 с; Щокін Г. Людство і віра. — К., 2002).

3. Визначте практичне значення філософсько-психологічних досліджень сучасності.

(Романовский А. Г., Михайличенко В. Е. Философия достижения успеха. — Харьков, 2003; Щекин Г. В. Как эффективно управлять людьми: психология кадрового менеджмента: Науч.-практ. пособие. — К., МАУП, 1999; Щекин Г. В. Как избежать ошибок при устройстве на работу: Советы психолога. — 3-е изд., стереотип. — К., МАУП, 1994).

Питання для підсумкової дискусії

1. Віра і вірування. Структура віри як соціально-психологічного феномена.
2. Екзистенційна психотерапія як соціальна технологія. “За” і “проти”.
3. Соціальні технології: пріоритет духовного чи матеріального чинників?
4. Науково-теоретичний потенціал філософсько-психологічного знання у дослідженні феномена масової свідомості.

Теми рефератів

1. Цінності як основний чинник духовної стабільності суспільства.
2. Основні концепції феномену масової свідомості у сучасній філософсько-психологічній літературі.
3. Поняття “соціальної технології”: історія і сучасність.
4. Феномен віри у вимірі філософсько-психологічного аналізу.
5. Психологічні засади впливу на розвиток масової свідомості та їх зв’язок із сучасною філософією.

Тестові завдання

1. **Соціальні технології не можуть ефективно функціонувати без наявності таких чинників:**

- a) високого рівня духовного розвитку суспільства;
- b) віри;

- c) ідеологічної спрямованості;
- d) врахування особливостей історичної свідомості;
- e) цінностей.

2. Вірування як важливий психологічний чинник людської поведінки аналізується в роботах:

- a) В. Франкла;
- b) І. Ялома;
- c) М. Бубера;
- d) Е. Гуссерля;
- e) Г. Сковороди;
- f) З. Фрейда;
- g) А. Каю;
- h) Е. Фромма;
- i) М. Гайдегера.

3. Методи екзистенційної терапії розробляти:

- a) Ж.-П. Сартр;
- b) А. Маслоу;
- c) В. Франкл;
- d) Е. Нойманн;
- e) І. Ялом;
- f) Д. Мацумото;
- g) Е. Фромм;
- h) З. Фрейд.

4. Духовні чинники ефективності соціальних технологій досліджували:

- a) А. Маслоу;
- b) Д. Мацумото;
- c) А. Каю;
- d) Е. Фромм;
- e) Е. Гуссерль;
- f) Ж.-П. Сартр;
- g) З. Фрейд;
- h) І. Ялом.

5. Віра як феномен соціального життя проявляється на таких рівнях функціонування соціуму:

- a) культура;
- b) ідеологія;
- c) філософія;
- d) політика;

- e) політична міфологія;
- f) бізнес;
- g) релігія;
- h) моральність;
- i) економіка;
- j) етика.

Література [60; 61; 69; 72; 74; 76; 78; 83; 85; 88; 92; 94; 96; 108; 109; 114; 116; 122; 127; 128; 130; 132; 137]

Тема 6. Методологічний характер категорії спілкування як способу пізнання і розвитку. Реальний образ людини як функціональний інструмент соціальної взаємодії

Першоджерела [3; 5; 19; 21; 23; 24; 31; 32; 34; 40; 41; 47; 49; 53]

Питання для самостійного вивчення

1. Визначте головні критерії комунікативної компетентності особистості.

(*Вацлавик П., Бивин Д., Джексон Д.* Психология межличностных коммуникаций. — СПб.: Речь, 2000.; *Щекин Г. В.* Как эффективно управлять людьми: психология кадрового менеджмента: Науч.-практ. пособие. — К., МАУП, 1999; *Щекин Г. В.* Как избежать ошибок при устройстве на работу: Советы психолога. — 3-е изд., стереотип. — К.: МАУП, 1994).

2. Зверніть увагу на особливості та можливості сучасних комунікативних технологій.

(*Дабагян А. В.* Человек, его сознание и культура в паутине электронно-цифровых сетей. — Харьков: Торсинг, 2003; *Марков Б. В.* Храм и рынок: Человек в пространстве культуры. — СПб.: Алетейя, 1999; *Мацумото Д.* Психология и культура. — СПб., 2002; *Томалинцев В. Н.* Человек на рубеже тысячелетий: Парадоксы духовного развития. — СПб.: , 2001).

3. Визначте творчий потенціал комунікативного процесу та його вплив на розвиток особистості.

(*Жизнь* как творчество. — К., 1985; *Новиков Б. В.* Творчество и философия. — К., 1989; *Психология* и праздник: праздник в жизни человека. — М., 2003; *Соловьев О.* Моделирование будущего или человек и его сознание в структуре объективной реальности. — Луганск, 1997; *Фатхуллин М. Ф.* Человек творческий: почему? Основы концепции биографической детерминации творческой активности человека. — М., 2001).

Питання для підсумкової дискусії

1. Соціалізація і комунікативна компетентність: зв'язок понять на теоретичному та практичному рівнях.
2. Психологія масових комунікацій: методологічний потенціал філософських теорій.
3. Комунікація як мистецтво.
4. Комунікативні технології сучасності: філософсько-психологічний аспект.

Теми рефератів

1. Основні методологічні засади ефективної комунікації. Філософський вимір комунікативних технік сучасності.
2. Комунікативна компетентність як важлива складова соціального успіху сучасного політика.
3. Public relations як система комунікативних технологій.
4. Комунікативні технології як основа психологічного впливу на споживача.
5. Роль і значення сучасних комунікативних практик у рекламі.

Тестові завдання

1. *Комунікативна компетентність як соціокультурний феномен передбачає формування таких якостей особистості:*

- a) інтерналізація;
- b) інформованість;
- c) соціалізованість;
- d) освіченість;
- e) стриманість;
- f) уміння працювати із інформацією;
- g) культура спілкування;
- h) вихованість;
- i) комунікабельність;
- j) контактність.

2. *Категорія спілкування займає важливе місце у філософських системах:*

- a) Е. Фромма;
- b) Ю. Габермаса;
- c) Ж.-П. Сартра;
- d) М. Гайдеггера;
- e) М. Мерло-Понті;

- f) Е. Левінаса;
- g) К. Ясперса;
- h) К. Хорні;
- i) К.-О. Аппеля.

3. У сучасному суспільстві до категорії “комунікація” належать такі рівні:

- a) міжособистісна комунікація;
- b) масова комунікація;
- c) соціальна комунікація;
- d) кроскультурна комунікація;
- e) політична комунікація;
- f) інтелектуальна комунікація;
- g) телекомунікація;
- h) бізнес-комунікація.

4. Сучасні комунікативні технології ефективно застосовуються у таких сферах суспільної активності:

- a) політичні промови;
- b) психотренінги;
- c) політичні дебати;
- d) економіка;
- e) ідеологічні заходи;
- f) маркетинг;
- g) бізнес;
- h) культурно-масові заходи;
- i) реклама;
- j) менеджмент.

5. Комунікативні технології сприяють:

- a) розвиткові комунікативних навичок;
- b) поширенню феномена масової свідомості;
- c) підвищенню рівня освіченості у суспільстві;
- d) розвиткові комунікативної компетентності особистості;
- e) економічному зростанню;
- f) підвищенню ефективності реклами;
- g) розвиткові політичної культури;
- h) нарощуванню маніпулятивного потенціалу ідеології;
- i) підвищенню культурного рівня особистості.

Література [59; 61; 64; 69; 71; 75; 83; 87; 97–100; 102; 105; 108; 116; 134; 137; 138]

Тема 7. Культура та її виміри. Кроскультурне освоєння світу як соціально-психологічний феномен

Першоджерела [4; 18; 21; 23; 32; 33; 36; 41; 47]

Питання для самостійного вивчення

1. З'ясуйте основні рівні кроскультурної взаємодії суспільств та їх психологічні засади.

(*Коул М.* Культурно-историческая психология. — М., 1997; *Лебедева Н. М.* Введение в этническую и кроскультурную психологию. — М., 1999; *Марков Б. В.* Храм и рынок: Человек в пространстве культуры. — СПб.: Алетейя, 1999).

2. Зверніть увагу на структурні рівні культури як соціального феномена.

(*Марков Б. В.* Храм и рынок: Человек в пространстве культуры. — СПб.: Алетейя, 1999.; *Мацумото Д.* Психология и культура. — СПб., 2002.; *Томалинцев В. Н.* Человек на рубеже тысячелетий. Парадоксы духовного развития: Опыт исследования феномена изощренности в культуре и творчестве. — СПб, 2001; *Хорни К., Фромм Э.* Психоанализ и культура: Изб. тр. — М., 1995; *Экономическая психология. Социокультурный подход* / Под. ред. И. В. Андреевой. — СПб., 2000).

3. Визначте основні чинники впливу культурного середовища на розвиток особистості. Спробуйте проаналізувати конструктивний та деструктивний виміри такого впливу.

(*Баткин Л. М.* Европейский человек наедине с собой. Очерки о культурно-исторических основаниях и пределах личного самосознания. — М.: Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2000; *Дабагян А. В.* Человек, его сознание и культура в паутине электронно-цифровых сетей. — Харьков: Торсинг, 2003; *Коул М.* Культурно-историческая психология. — М., 1997; *Лебедева Н. М.* Введение в этническую и кроскультурную психологию. — М., 1999).

Питання для підсумкової дискусії

1. Культура і антикультура. Ціннісні виміри культури в умовах сучасної соціокультурної динаміки.

2. Теоретико-методологічний потенціал філософії психології в аналізі соціокультурних процесів.

3. Репресивність культурних механізмів і спроби їх подолання (за роботами З. Фрейда та Е. Фромма).

4. Культурно-історичні умови як важливий чинник формування особистості.

5. Соціально-практичний потенціал кроскультурного освоєння світу. “Закриті” та “відкриті” культури.
6. Культура і цивілізація з погляду філософсько-психологічного аналізу. Спільне і особливе.

Теми рефератів

1. Філософія культури у структурі філософських досліджень. Основні теорії та концепції.
2. Психологія і культура з погляду психоаналітичного підходу (за роботами З. Фрейда та Е. Фромма).
3. Кроскультурна психологія як основа взаємовпливу культур (на прикладі міжнародного підприємництва).
4. Методологія та методи кроскультурної психології. Сучасні підходи та концепції.
5. Кроскультурні дослідження у економіці: історія та сучасність.
6. Культура XXI століття: основні тенденції та перспективи.

Тестові завдання

1. Філософський аналіз культури як соціального феномена зроблено у роботах:

- a) М. Бубера;
- b) Е.Ільєнкова;
- c) Е. Фромма;
- d) А. Лосева;
- e) В. Франкла;
- f) М. Коула;
- g) З. Фрейда;
- h) А. Маслоу;
- i) П. Бергера;
- j) К. Хорні.

2. Психологічний вплив культурного середовища на формування особистості проаналізовано у роботах:

- a) А. Камю;
- b) З. Фрейда;
- c) Ж.-П. Сартра;
- d) С. Грофа;
- e) Е. Фромма;
- f) А. Печчеї;
- g) С. Лема;
- h) Е.Ільєнкова;

- i) Д. Мацумото;
- j) К. Хорні.

3. До культури як соціокультурного феномена структурно належать елементи:

- a) традиційна культура;
- b) економічна культура;
- c) антикультура;
- d) художня культура;
- e) політична культура;
- f) контркультура;
- g) модерна культура;
- h) постмодерна культура;
- i) неформальна культура;
- j) медіакультура;
- k) масова культура.

4. Ефективна кроскультурна взаємодія передбачає наявність або формування таких ознак:

- a) конформність;
- b) “відкритість”;
- c) масовість;
- d) розвинені бізнес-структури;
- e) елітарність;
- f) стабільна економіка;
- g) толерантність;
- h) високий рівень розвитку політичної культури;
- i) “закритість”;
- j) комунікативна компетентність;
- k) егалітарність.

Література [56; 61; 68; 70; 75; 76; 89; 100; 123]

Тема 8. Мова, творчість і довголіття як соціокультурний феномен

Першоджерела [3; 4; 9; 19; 22; 24; 29; 32; 39; 49; 52; 53]

Питання для самостійного вивчення

1. З'ясуйте роль та значення творчості у житті особистості. Визначте її конструктивний потенціал.

(Жизнь как творчество. — К., 1985.; Томалинцев В. Н. Человек на рубеже тысячелетий. Парадоксы духовного развития: Опыт исследования

феномена ізошренности в культурі и творчестве. — СПб., 2001; *Фатхуллин М. Ф.* Человек творческий: почему? Основы концепции биографической детерминации творческой активности человека. — М., 2001).

2. Зверніть увагу на співвідношення мови та творчості. Проаналізуйте лексичний апарат творчої особистості.

(*Новиков Б. В.* Творчество и философия. — К., 1989; *Фатхуллин М. Ф.* Человек творческий: почему? Основы концепции биографической детерминации творческой активности человека. — М., 2001).

3. Визначте творчий потенціал комунікативних технологій сучасності та їх вплив на розвиток особистості.

(*Дубровский В. Н., Попов В. В., Некрасова Н. А., Далингер В. А., Кириков О. И.* Философия, вера, духовность: истоки, позиция и тенденции развития — Воронеж, 2004. — 266 с.; *Кривуля О. М.* Філософія. Світ — Людина — Дух. — Харків: Прометей, 2003; *Яркина Т. Ф.* Человек как объект социальной педагогики и социальной работы: теоретико-методологический аспект (в контексте мирового опыта). — М., 1996).

4. Визначте основні рівні творчої діяльності та механізми її формування.

(*Жизнь как творчество.* — К., 1985; *Томалинцев В. Н.* Человек на рубеже тысячелетий. Парадоксы духовного развития: Опыт исследования феномена изошренности в культуре и творчестве. — СПб., 2001; *Ромм М. В.* Философия и психология адаптивных процессов: Учеб. пособие / Москов. психолого-соц. ин-т. — М., 2006).

Питання для підсумкової дискусії

1. Чи можна вести мову про філософію міжособистісних комунікацій? “За” і “проти”.
2. Чи кожна людина має творчий потенціал? Чи можливий розвиток творчих здібностей на основі не тільки психологічних методик, але і філософії творчого процесу?
3. Чи пов’язані між собою феномени творчості та довголіття? Аргументи “за” і “проти”.
4. Соціально-практичний потенціал творчого процесу. Філософсько-психологічні методи мобілізації соціальної творчості.

Теми рефератів

1. Творчість як соціокультурний феномен: основні теорії та концепції.
2. Теоретична роль та практичне значення мови як основи розвитку творчого потенціалу особистості.

3. Феномен довголіття: філософсько-психологічний аналіз. Основні концепції сучасності.

Тестові завдання

1. Філософсько-психологічні аспекти творчого процесу досліджували такі філософи:

- a) А. Камю;
- b) Е. Фромм;
- c) С. Гроф;
- d) А. Маслоу;
- e) Г. Сковорода;
- f) С. Лем;
- g) Ж.-П. Сартр.

2. Феномен творчості має такі структурні рівні:

- a) соціальний;
- b) феноменальний;
- c) конструктивний;
- d) індивідуальний;
- e) активний;
- f) колективний;
- g) пасивний;
- h) деструктивний;

3. Високий рівень творчості притаманний для:

- a) особи;
- b) індивіда;
- c) особистості;
- d) письменника;
- e) науковця;
- f) індивідуальності;
- g) генія.

Література [65; 80; 81; 91; 98; 99; 102; 105; 127; 129; 130; 132; 134; 138]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Першоджерела

1. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания. — М.: Медиум, 1995.
2. Бубер М. Проблема человека. — К.: Ника-Центр, 1998.
3. Вацлавик П., Бивин Д., Джексон Д. Психология межличностных коммуникаций. — СПб.: Речь, 2000.
4. Вебер М. Основные социологические понятия: Избранное. — М., 1990.
5. Гроф С. Космическая игра: Исследование рубежей человеческого сознания — М., 1997.
6. Гроф С. Путешествие в поисках себя: Измерения сознания. Новые перспективы в психотерапии и исследовании внутреннего мира. — 2-е изд. — М., 2001.
7. Гроф С., Беннетт Х. Холотропное сознание: Три уровня человеческого сознания и как они формируют нашу жизнь. — М., 1996.
8. Гюм Д. Трактат про людську природу: Спроба запровадження експериментального методу міркувань про об'єкти моралі / Ред. та передм. Ернст К. Моссер; Пер. з англ. Павло Насада. — К.: Всесвіт, 2003.
9. Деррида Ж. Голос и феномен и другие работы по теории знака Гуссерля. — СПб.: Алетейя, 1999.
10. Джеймс У. Беседы с учителями о психологии / Александр Громбах (пер.). — М.: Совершенство, 1998.
11. Джеймс У. Введение в философию. — М.: Республика, 2000.
12. Джеймс У. Воля к вере: Пер. с англ. / Сост.: Л. В. Блинныеков, А. П. Поляков. — М.: Республика, 1997.
13. Гроф С., Хэлифакс Д. Человек перед лицом смерти. — М., 1996.
14. Гуссерль Э. Амстердамские доклады. Феноменологическая психология // Логос. — 1992. — № 3. — с. 62–81; 1994. — № 5. — с. 7–24.
15. Гуссерль Э. Картезианские размышления. — СПб.: Наука, 1998.
16. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Гуссерль Э. Философия как строгая наука. — Новочеркасск: Сагуна, 1994.
17. Гуссерль Э. Феноменология внутреннего сознания времени. — М.: Логос, 1994.

18. *Ильенков Э.* Философия и культура. — М., 1991.
19. *Камю А.* Человек бунтующий // Соч.: В 5 т. — Т. 3. — Харьков: Фолио, 1997.
20. *Мамардашвили М.* Сознание как философская проблема // Вопр. философии. — 1990. — № 10. — с. 3–12.
21. *Маслоу А.* Психология бытия. — М., 1997.
22. *Менегетти А.* Проект “Человек”. — М., 1998.
23. *Печчеи А.* Человеческие качества. — М., 1990.
24. *Пирс Ч.* Избранные философские произведения. — М.: Логос, 2000.
25. *Поппер К.* Открытое общество и его враги: В 2 т. — М., 1992.
26. *Сартр Ж.-П.* Бытие и ничто. Опыт феноменологической онтологии — М.: Республика, 2004.
27. *Сартр Ж.-П.* Дороги свободы: В 4 т. / Пер. с фр.: Д. Вальяно, Л. Григорьян. — Харьков: Фолио, 1997.
28. *Сартр Ж.-П.* Воображаемое. Феноменологическая психология воображения / Отв. ред. Д. В. Скляднев; Пер. с фр. М. Бекетова. — СПб.: Наука, 2001.
29. *Сирл Дж.* Разум мозга — компьютерная программа? // В мире науки. — 1990. — № 3. — с. 7–13.
30. *Сковорода Г. С.* Пізнай в собі людину. — Львів: Світ, 1995.
31. *Сковорода Г. С.* Розмова про істинне щастя. — Харків: Прапор, 2002.
32. *Франк С. Л.* Духовные основы общества. — М., 1992.
33. *Франк С. Л.* Реальность и человек. — М.: Республика, 1997.
34. *Франкл В.* Человек в поисках смысла. — М., 1996.
35. *Фрейд З.* Психология масс и анализ человеческого “Я”: Пер. с нем. — М., 2005.
36. *Фромм Э.* Анатомия человеческой деструктивности. — М., 1994.
37. *Фромм Э.* Бегство от свободы / Пер. Г. Ф. Швейник. — 2-е изд. — М., 1995.
38. *Фромм Э.* Душа человека. — М., 1992.
39. *Фромм Э.* Иметь или Быть? Психоанализ и религия / Пер.: Н. Петренко, О. Иванчук. — К., 1998.
40. *Фромм Э.* Искусство любви: Исследование природы любви / Пер. Л. А. Чернышева. — Минск, 1991.
41. *Фромм Э.* Психоанализ и этика / Сост. П. С. Гуревич, С. Я. Левит; Вступ. ст. П. С. Гуревич. — М., 1998.

42. *Фромм Э.* Революция надежды / Пер. В. А. Певчев. — СПб., 1999.
43. *Фромм Э.* Человеческая ситуация / Д. А. Леонтьев (ред. и авт. предисл.). — М., 1995.
44. *Хайдеггер Мартин.* Бытие и время / Пер. с нем. В. В. Бибихин. — М.: Ad Marginem, 1997.
45. *Хайдеггер Мартин.* Время и бытие: Ст. и выступления / Пер. с нем. В. В. Бибихин. — СПб.: Наука, 2007.
46. *Хайдеггер М.* Основные проблемы феноменологии. — М., 2001.
47. *Хорни К., Фромм Э.* Психоанализ и культура: Изб. тр. — М., 1995.
48. *Юм Д.* Исследование о человеческом разумении: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1995.
49. *Ялом И.* Экзистенциальная психотерапия. — М., 1999.
50. *The digital phoenix: How computers are changing philosophy / Terrell Ward Bynum (ed.), James H. Moor (ed.).* — Oxford: Malden, 1998.
51. *Searle J. R.* Minds, Brains and Science. — Harvard Univ. Pr., 1984.
52. *Verene D.* Ph. Philosophy and the return to self-knowledge. — New Haven; Lnd.: Yale UP, 1997.
53. *Wissenschaftsphilosophie und Politik=Philosophy of science and politics / Michael Heidelberger (hrsg.), Friedrich Stadler (hrsg.).* — N. Y.: Springer, 2003.

Основна

54. *Агранович С. З., Березин С. В.* Homo amphibolos=Человек двусмысленный: Археология сознания. — Самара: Бахрах-М, 2005.
55. *Баранов Г. В.* Бытие и человек: Философ. практикум. — Омск, 2000.
56. *Баткин Л. М.* Европейский человек наедине с собой. Очерки о культурно-исторических основаниях и пределах личного самосознания. — М.: Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2000.
57. *Бондаренко Ю. Я.* Человек. Судьба. Вселенная. Глазами древних мудрецов. — М.: Школа-Пресс, 1994.
58. *Бородавкин С. В.* Философия человека. — СПб., 2001.
59. *Бугера В. Е.* Сущность человека. — М.: Наука, 2005.
60. *Грабовський С. І.* XX століття та українська людина: Віклики і відповіді. — К.: Стилос, 2000.

61. *Дабаян А. В.* Человек, его сознание и культура в паутине электронно-цифровых сетей. — Харьков: Торсинг, 2003.
62. *Духовное становление человека.* — Л., 1972.
63. *Дьюи Дж.* Психология и педагогика мышления. — М.: Лабиринт, 1999.
64. *Железнов Ю. Д.* Человек в природе и обществе. Введение в эколого-философскую антропологию. — М., 2001.
65. *Жизнь как творчество.* — К., 1985.
66. *Капра Ф.* Уроки мудрости. — К., 1996.
67. *Кисилев Ю. М.* Кто ты, человек? — Донецк: Зоря, 2006.
68. *Коул М.* Культурно-историческая психология. — М., 1997.
69. *Кувакин В. А.* Твой рай и ад: Человечность и бесчеловечность человека (Философия, психология и стиль мышления гуманизма). — М., 1998.
70. *Лебедева Н. М.* Введение в этническую и кросскультурную психологию. — М., 1999.
71. *Лем С.* Тайна китайской комнаты // Лем С. «Молох». — М.: Транзиткнига, 2005. — С. 246–255.
72. *Людина:* мислення і реальність. — К.; Луцьк, 2001.
73. *Майерс Д.* Социальная психология. — СПб., 1997.
74. *Манюха И. П.* Человек и потенциал его бытия: Опыт синтеза развития онтологических и психологических познавательных техник. — К.: Стимул, 1995.
75. *Марков Б. В.* Храм и рынок: Человек в пространстве культуры. — СПб.: Алетейя, 1999.
76. *Мацумото Д.* Психология и культура. — СПб., 2002.
77. *Межжерин В. А.* Человек экологический — мера всего мыслящего человечества. — К.: Логос, 2007.
78. *Москалец В. П.* Психологія релігії: Посібник. — К., 2004.
79. *Налимов В. В.* В поисках иных смыслов. — М., 1993.
80. *Низовских Н. А.* Человек как автор жизни: Психосемантика жизненных ориентаций. — Киров, 2000.
81. *Новиков Б. В.* Творчество и философия. — К., 1989.
82. *Нойманн Э.* Глубинная психология и новая этика. Человек мистический. — СПб., 1999.
83. *Прист С.* Теории сознания / Пер. с англ. и предисл. А. Ф. Грязнов. — М.: Идея-Пресс, 2000.
84. *Психология: Учеб. для гуманитарных вузов / Под. ред. Н. В. Дружинина.* — СПб., 2001.

85. *Психология* и праздник: праздник в жизни человека. — М., 2003.
86. *Росс Л., Нисбетт Р.* Человек и ситуация: Уроки социальной психологии. — М.: Аспект Пресс, 2000.
87. *Смирнов И. П.* Человек человеку — философ=Homo hominī philosophus. — СПб.: Алетейя, 1999.
88. *Соловьев О.* Моделирование будущего или человек и его сознание в структуре объективной реальности. — Луганск, 1997.
89. *Томалинцев В. Н.* Человек на рубеже тысячелетий. Парадоксы духовного развития: Опыт исследования феномена изощренности в культуре и творчестве. — СПб., 2001.
90. *Утопия* и утопическое мышление. — М., 1991.
91. *Фатхуллин М. Ф.* Человек творческий: почему? Основы концепции биографической детерминации творческой активности человека. — М., 2001.
92. *Франц А., Шелтон С.* Человек и его душа: Познание и врачевание от древности и до наших дней. — М., 1995.
93. *Человек.* Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. Древний мир — эпоха Просвещения. — М., 1991.
94. *Человек:* образ и сущность (гуманитарные аспекты): Толерантность и архитектоника эмоций. — М., 1996.
95. *Черчленд П., Черчленд Смит П.* Может ли машина мыслить? // В мире науки. — 1990. — № 3. — с. 14–21.
96. *Шокін Г.* Людство і віра. — К., 2002.
97. *Щекин Г. В.* Визуальная психодиагностика и ее методы: Учеб.-метод. пособие. — К.: МАУП, 1996.
98. *Щекин Г. В.* Как эффективно управлять людьми: психология кадрового менеджмента: Науч.-практ. пособие. — К.: МАУП, 1999.
99. *Щекин Г. В.* Как избежать ошибок при устройстве на работу: Советы психолога. — 3-е изд., стереотип. — К.: МАУП, 1994.
100. *Экономическая психология.* Социокультурный поход / Под. ред. И. В. Андреевой. — СПб., 2000.
101. *Это человек:* Антология. — М.: Высш. шк., 1995.

Додаткова

102. *Алексеев А. П.* Аргументация, познание, общение. — М., 1991.
103. *Алексеев П. В., Панин А. В.* Философия: Учеб. для вузов. — М., 1996.

104. *Барская А. Д.* Особенности мышления гомеровского человека // Вестн. МГУ. — 1997. — Сер. 14: Психология.
105. *Басин Е. Я.* Искусство и коммуникация: Очерки из истории философско-эстетической мысли / Москов. обществ. науч. фонд. — М., 1999. — 240 с.
106. *Батліна Л. В.* Теоретичні основи пізнання людини як особистості. — Запоріжжя: Дике поле, 2005.
107. *Беляевский И. Г.* Историческая психология. — Одесса, 1991.
108. *Булгаков С.* Философия хозяйства. — М., 1990.
109. *Василюк Г. Д.* Людина. Душа. Мета існування. — Житомир, 2002.
110. *Вернан Ж. П.* Происхождение древнегреческой мысли. — М., 1988.
111. *Выготский Л. С.* Психология развития человека. — М.: Смысл, 2005.
112. *Глива Є.* Онтологічний образ людини в творчості Григорія Сковороди. — К., 2006.
113. *Гносеологические и логико-методологические проблемы.* — М., 1996.
114. *Грановская Р. М.* Психология веры. — СПб.: Речь, 2004. — 574 с.
115. *Гумилев Л. Н.* История людей и история природы. — М., 1993.
116. *Добсон Дж.* Кохання на все життя / Пер. з англ. Ірина Кочубей. — Черкаси: Смірна, 2005.
117. *Дубровский В. Н., Попов В. В., Некрасова Н. А., Далингер В. А., Кириков О. И.* Философия, вера, духовность: истоки, позиция и тенденции развития. — Воронеж, 2004. — 266 с.
118. *Ильин В. В.* Теория познания: Введение, общие проблемы. — М., 1994.
119. *Канке В. А.* Философия: Исторический и систематический курс. — М., 2000.
120. *Каюа Р.* Людина та сакральне: Видання, доповнене трьома додатками, про секс, гру, війну в їхньому відношенні до сакрального. — К.: Ваклер, 2003.
121. *Кривуля О. М.* Філософія. Світ — Людина — Дух. — Харків: Прометей, 2003.
122. *Князев В. Н.* Человек и технология. — К., 1990.
123. *Лосев А. Ф.* Философия, мифология, культура. — М., 1991.
124. *Новгородцев П. И.* Об общественном идеале. — М., 1991.

125. *Причетий Е. М.* Феноменологічна теорія свідомості Е. Гуссерля. — К.: Наук. думка, 1971.
126. *Познание в социальном контексте.* — М., 1994.
127. *Романовский А. Г., Михайличенко В. Е.* Философия достижения успеха. — Харьков, 2003.
128. *Ромм М. В.* Философия и психология адаптивных процессов: Учеб. пособие / Москов. психолого-соц. ин-т. — М., 2006.
129. *Табачковський В. Г.* Людина — Екзистенція — Історія. — К., 1996.
130. *Тойч Дж. М., Тойч Ч. К.* Второе рождение, Или искусство познать и изменить себя: Пер. с англ. / Джеймс Джулиан (предисл.). — Новое испр. и доп. изд. бестселлера “Путь к счастью”. — Днепропетровск: Січ, 1998.
131. *Хамитов Н. В.* Философия и психология пола. — К., 2001.
132. *Фишер С.* Самогипноз, или Как превратить желания в реальность / Ред. Джеймс Эллисон; Пер. с англ. Анатолий Михайлов. — Харьков: Книж. клуб, 2007.
133. *Франк С.* Собственность и социализм: Русская философия собственности XVIII-XX ст. — М., 1993.
134. *Человек, индивид, общество: сущность и ценности.* — Курган, 2000.
135. *Человек-волк и Зигмунд Фрейд.* — К.: Port-Royal, 1996.
136. *Черевченко Е. А.* Человек: ангел Или убийца? — К.: Наук. світ, 2004.
137. *Шостром Э.* Анти-Карнеги, Или человек-манипулятор. — М.: Дубль-В, 1994.
138. *Язык. Человек. Картина мира / Омский гос. ун-т / Отв. ред. М. П. Одинцова.* — Омск, 2000. — Ч.1: Лингвоантропологические и философские очерки (на материале русского языка).

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Філософія психології”	4
Зміст дисципліни “Філософія психології”	5
Список літератури.....	27

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-4088

Підп. до друку 15.04.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Ум. друк. арк. 1,98. Обл.-вид. арк. 1,81.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*